

MIOCÉNNÉ BIOTOPY KRAJINY: SPOLOČENSTVO LESNÝCH SVAHOV

Vo väčšej vzdialenosti od vodných a lužných biotopov, na svahoch pahorkatín a v hlbokých údoliach starých pohorí rástli suchšie zmiešané listnato-ihličnaté lesy postupne prechádzajúce do ihličnatých. Relatívne suché stanoviská vyhovovali vegetácii nenáročnej na vlahu a živiny.

K listnáčom rastúcim vo väčších nadmorských výškach patrili niektoré suchomilnejšie druhy javorov (*Acer pseudomonspessulanum*), dubov (*Quercus pontica-miocenica*, *Q. kubinyi*), hrabovcov (*Ostrya*), sumachov (*Rhus*), pajaseňov (*Ailanthus*) a agátov (*Robinia*). Zaujímavosťou je, že nástupcovia posledných dvoch rodov – agát biely a pajaseň žliazkatý – rastú dnes opäť na území hornej Nitry. V súčasnosti sa považujú za invázne rastliny vytláčajúce domácu flóru, avšak fosilné záznamy dokazujú, že región bol ich domovom už v miocéne.

Pralesu na exponovaných plochách dominovali ihličnaté porasty viacerých zástupcov smrekov (*Picea*), borovic (*Pinus*) a jedlí (*Abies*), ktoré vystupovali do najvyšších horských polôh. Sporadickejší výskyt mali jedľovce (*Tsuga*) i widringtónie (*Widdringtonia*). Súčasťou lesov boli i obrovské duglasky (*Pseudotsuga*) s výškou viac ako 100 m, ktoré niekoľkonásobne prevyšovali bežné ihličnany. Výskyt týchto drevín, pôvodom z hôr Severnej Ameriky a východnej Ázie, poukazuje na členitý povrch v okolí sedimentačného priestoru.

Miocénna krajina s bohatou vegetáciou bola domovom veľkých suchozemských živočíchov mastodontov a nosorožcov. Tieto bylinožravé cicavce, ktorých pravlast'ou bola Afrika, preživali v období stredného a vrchného miocénu svoj najväčší rozkvet. V porovnaní s výskytom skamenených rastlín sú ich nálezy len ojedinelé, čo pravdepodobne spôsobili nevhodné podmienky fosilizácie živočíchov.

Prítomnosť dvoch rodov evolučne vyspelých mastodontov *Zygodon* a *Gomphotherium* dokumentujú fosilné zuby a úlomky klov. Miocénne chobotnáče vyznačujúce sa veľkým telom mali okrem chobota a jedného páru klov v hornej čeľusti ešte druhý pár klov v sánke. Zuby lesných živočíchov s ostrými vrcholmi vypovedajú o druhu dostupnej potravy, ktorou bolo listie, kríky, kôra, ovocie, šišky, ihličie. Mastodontom sa rovnako dobre darilo v močaristých nížinách s porastmi vresien a trávovitých bylín, ale i na vysokých svahoch porastených v území ihličnatými lesmi. Skameneliny zubov a kostrové zvyšky končatín dokazujú, že v území žili nosorožcovití zástupcovia rodu *Aceratherium*, patriaci do skupiny bezrohých nosorožcov, ktorých hlavnou zbraňou boli dlhé ostré zuby v sánke. Listožravé nosorožce osídlili nižšie polohy v blízkosti vôd. Pravdepodobne im vyhovovali vlhké lesné prostredie i barinaté oblasti v blízkosti vodných plôch s dostatkem vhodnej potravy.

Fosilný zub mastodonta rodu *Zygodon*,
Baňa Nováky.

Fosilná ihlica duglasky (*Pseudotsuga* sp.), Baňa Cigel'.

Fosilný list duba (*Quercus pontica-miocenica*),
Lom Lehota pod Vtáčnikom.

Popisovaný vývoj krajiny hornej Nitry v časovom úseku miocénu zahŕňa v sebe obdobie niekoľkých miliónov rokov. Počas epochy prešlo územie mnohými výraznými zmenami, ktoré zapríčinila doznievajúca alpínska tektonika a vulkanická činnosť. Do premien spadajú i relatívne krátke, ale výrazne dramatické momenty – zemetrasenia, ničivé povodne, zosuvy pôd, požiare a ďalšie, ktoré sa v miocéne bežne odohrávali. Dôsledkom boli výrazné zvraty podnebia a geografie územia, ktoré spôsobili zmeny vo vegetácii. Nástupom chladnej klímy na rozhraní miocénu a pliocénu väčšina rastlinných druhov vplyvom ochladzovania vyhynula alebo ustúpila do iných zemepisných šírok, kde v odlišných častiach sveta v rôznych obmenách pretrváva až do súčasnosti.

Otázka: Aké lesy tvorili tento biotop?

Spracovala: Ing. Katarína Keratová
© Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, 2017